

BO‘LAJAK MUSIQA O‘QITUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING USLUBIY ASOSLARI

Mahmudova S. A

*Oliy Majlis Senati huzuridagi
Yoshlar parlamenti raisi o‘rinbosari*

Tayanch so‘zlar: musiqa darsi, pedagogik metodlar, ko‘nikma, malaka, innovatsion ta’lim.

Ключевые слова: Урок музыки, педагогические методы, умения, навыки, инновационное воспитание.

Key words: Music lesson, pedagogical methods, skills, qualifications, innovative education.

Hozirgi kunda respublikamizning barcha ta’lim tizimida, ayniqsa oliy pedagogik ta’lim tizimida pedagog - kadrlar tayyorlashning sifat va samaradorligini yuqori ko‘tarishga katta ahamiyat berilmoqda va bu borada turli pedagogik izlanishlar olib borilmoqda. Bu izlanishlarning aksariyati o‘qitish maqsadi va uning yuqori natijalariga erishishida talimga ma’naviy-ma’rifiy faoliyatga yo‘naltirishning ilg‘or innovatsion pedagogik texnologiyalarni kiritish orqali talim samaradorligini oshirishga yo‘naltirilgan bolib, ta’limni texnologiyalashtirish eng muhim vazifalardan bo‘lib turibdi.

Umuminsoniy qadriyatlar mushtarakligida Respublikamizda o‘sib kelayotgan yoshlarning madaniy, ma’naviy va estetik komolotiga erishishi asosiy o‘rin tutadi. Barkamol avlodni tarbiyalash vazifalari aynan ularni badiiy tafakkuri, estetik didi, madaniy saviyasini birinchi navbatda shakllantirishni talab etadi bu vazifani amalga oshirmasdan turib, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy sohalaridagi taraqqiyotni to‘la-to‘kis ta’minlash muhim ahamiyatga ega.

Bo‘lajak musiqa ta’limi o‘qituvchilarining ma’naviy-ma’rifiy faoliyat kompetentligini tashkil etishda musiqa san’ati va pedagogikaning integratsiyalashuvi bo‘lgan uning kelajakdagi pedagogik faoliyati tarkibiy qismlarining butun majmuasi hali to‘liq aks ettirilmagan. Shu tufayli oliy ta’limda bo‘lajak musiqa o‘qituvchisini ma’naviy-ma’rifiy faoliyatga tayyorlash tizimi juda murakkab bir qator (musiqa pedagogikasi, amaliy va nazariy,

uslubiy, dirijor, vokal-xor, cholg‘u ijrochiligi bo‘yicha ta‘lim) komponentlarni o‘z ichiga oladi.

Pedagogik ilm-fanning zamonaviy darajasi bo‘lgan bo‘lajak musiqa ta‘limi o‘qituvchisining kasbiy tayyorgarlik jarayonining alohida jihatlarini o‘rganish uchun integral yondoshuv zarur. Pedagogik oliy ta‘limda bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligini shakllantirish davlat va jamiyatning muhim vazifasidir. Bo‘lajak musiqa ta‘limi o‘qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish mazmuni va texnologiyasi asosan aniq shartlar, talim mafkurasi, ustuvor ijtimoiy qadriyatlar bilan belgilanadi.

Kasbiy tayyorgarlik haqida ham shunday deyish mumkin-ki, undagi o‘zgarishlar, jamiyatning rivojlanishi, ta‘lim tizimini rivojlantirayotgan sharoitlar bilan bog‘liq.

“Musiqa madaniyati” darslarini olib boruvchi ilg‘or pedagoglarning innovatsion faoliyatlari va tajribalarini doimiy takomillashtirib, rag‘batlantirib borish orqali yaxshi natijalarga erishish mumkin. Innovatsion faoliyatni ilmiy asosda tashkil etish munosabati bilan ta‘lim jarayoniga ilg‘or pedagogik texnologiyalarni kiritishda eng muhimi o‘quvchilarni ushbu faoliyatga tayyorgarligi va qiziqishlarini inobatga olish va kerakli texnologiyani tanlash hisoblanadi. Pedagogika oliy o‘quv yurtlarida bo‘lajak o‘qituvchilarni ma‘naviy va ma‘rifiy faoliyatga tayyorlash bo‘yicha quyidagilarga e‘tibor qaratish lozim:

1. Texnologik yondashuv asosida faoliyat ko‘rsatayotgan o‘qituvchilarning yangicha va samarali ish sirlari tajribalarini o‘rganish;
2. Pedagoglarning texnologik yondashuv faolligini oshirish va aksincha unda to‘sqinlik qilayotgan muammolar sabablarini aniqlash texnologik yondashuv asosida ishlashning yanada samaraliroq yo‘llarini izlash;
3. Tajribali o‘qituvchilarning darslarini ilg‘or pedagogik texnologiyalarini qo‘llab o‘tish borasidagi o‘ziga xos usullari, ularni farqli va o‘xshash jihatlarini kamchilik va yutuqlarini aniqlab o‘z faoliyatida tadbiq etishga o‘rganish.

Ta‘limga texnologik yondashuv pedagogik jarayonga faol ta‘sir etuvchi va uning samaradorligi, bir butunligi va muvoffaqiyatini belgilab beruvchi omillardan biri bo‘lib hisoblanadi.

Musiqiy ta‘limning ko‘p darajali tizimi o‘quv jarayoniga shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning rolini, talabalar va talabalarning ijodiy va tadqiqot faoliyatining ahamiyatini oshiradi. Shunday qilib, so‘nggi yillarda zamonaviy musiqiy pedagogikada musiqiy va pedagogik ta‘lim sohasidagi innovatsion jarayonlarni ilmiy tushunishga, shuningdek pedagogik pedagogikaga alohida o‘rin berildi.

Vaqt sinovidan o'tgan, eng samarali mahalliy ishlanmalar va xorijiy tajribani birlashtirgan texnologiyalar. Ushbu jarayon ko'p tomonlama maxsus va yaxlit ilmiy yoritishni talab qiladi.

Zamonaviy pedagogik ta'lim texnologiyalarini, musiqiy obrazning ko'p darajali tizimidagi innovatsion loyihalarni har tomonlama o'rganishga etarlicha e'tibor bermaslik ta'lim sifatining pasayishiga olib keladi. Ushbu tadqiqotning dolzarbligi hozirgi bosqichda mintaqada musiqiy ta'limni rivojlantirish kontseptsiyasini ishlab chiqish, bolalar va yoshlarning ehtiyojlari va qiziqishlarining o'zgarishiga moslashuvchan va tezkor javob berish zarurati bilan bog'liq.

XXI asr pedagogikasining yangi haqiqatlari musiqachi-tadqiqotchilar oldida yangi vazifalarni ham ilgari surmoqda:

- zamonaviy musiqiy ta'limning asosiy qonuniyatlari va rivojlanish tendentsiyalarini aniqlash;
- yetakchi musiqachi-o'qituvchilarning amaliy va nazariy tajribasini umumlashtirish, o'z ahamiyatini yo'qotmagan musiqiy pedagogikaning an'anaviy usullarini mustahkamlash;
- innovatsion jarayonlarni ilmiy tushunish, musiqiy va pedagogik ta'lim sohasidagi zamonaviy tadqiqotlarni tahlil qilish;
- musiqiy ta'limning turli sohalarida amaliyotchi o'qituvchilar uchun tavsiyalar ishlab chiqish;
- ishlab chiqilgan tavsiyalar asosida o'quv qo'llanmalarini yaratish.

Innovatsion jarayonlarni ilmiy tushunish yigirmanchi asrning birinchi o'n yilliklaridan, «innovatsiya», «innovatsiya» atamaları fanning turli sohalarida paydo bo'la boshlagan paytdan boshlanadi. Shuni ta'kidlash kerakki, turli manbalardagi yangiliklar juda keng talqin qilingan: neoplazmalar, har qanday ijtimoiy ahamiyatga ega sohada o'zgarishlarni keltirib chiqaradigan yangiliklar. Shunga ko'ra, falsafa, Madaniyatshunoslik, sotsiologiya, boshqaruv nazariyasi, iqtisodiyot, psixologiya, pedagogika chorrahasida turli xil bilim sohalaridagi yangiliklarning umumiy qonuniyatlarini o'rganadigan fan innovatsiya deb nomlana boshladi.

Musiqiy ta'lim tizimiga eng yangi axborot texnologiyalarini joriy etish ijodiy faol shaxsni shakllantirishga yordam beradi. O. V. Penkina va T. I. Straznikova musiqiy-nazariy fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining ijodiy faolligini shakllantirishning maqbul usullarini aniqlash bo'yicha tajriba-tajriba ishlarini olib borishdi. Tadqiqot dasturi KGUKI xalq madaniyati Akademiyasining musiqa va gumanitar ta'lim fakulteti talabalarini va xormeyster talabalarini qamrab oldi. Uning vazifalariga ijodiy ta'limning

didaktik tamoyillari va usullarini, talabalarning ijodiy rivojlanishining tashkiliy, motivatsion, operatsion va ijodiy, kognitiv tarkibiy qismlarini har tomonlama tekshirish kiradi.

Talabalarning ijodiy faoliyatining motivatsion, ijodiy, operatsion tarkibiy qismlari o'rganildi. Har bir alohida komponentni shakllantirish darajasi va mezonlari aniqlandi (kasbiy faoliyat jarayonida ijodiy muammolarni mustaqil hal qilishga qaratilgan reproduktiv-qidiruv, ijodiy-evristik va ijodiy). Pedagogik eksperimentning aniqlovchi bosqichida turli xil ijodiy vazifalar tekshirilayotgan guruhlarda sinovdan o'tkazildi va tahlil qilindi: berilgan akkord ketma-ketligi uchun ohang yaratish, bitta ovozli ohang uchun pastki tovushlarni yozish, aranjirovkalarni bajarish - xalq ijodiyotining haqiqiy namunalari asosida wok; kursning o'rganilayotgan bo'limlari bo'yicha mualliflik asarlari, akkompaniment variantlari namunalari va boshqalar. bundan tashqari, pedagogik eksperimentning shakllantiruvchi va nazorat bosqichlarida talabalarning ijodiy faolligini shakllantirish dinamikasi umumlashtirildi.

Innovatsion g'oyalarni ilgari suruvchi o'qituvchilarning nazariy materiallari va amaliy tajribasini va mintaqasidagi zamonaviy innovatsion jarayonlarning umumiy yo'nalishini o'rganish va umumlashtirish musiqiy ta'lim sohasidagi amaliy o'qituvchilar uchun tavsiyalar ishlab chiqish, umumta'lim maktablarida, o'rta maxsus o'quv yurtlarida, madaniyat va san'at universitetlarida eng istiqbolli loyihalarni amalga oshirish imkonini beradi.

Musiqiy ta'limning mintaqaviy ko'p bosqichli tizimidagi innovatsion jarayonlarni o'rganish hali boshlang'ich bosqichdan o'tmoqda. Paradigma o'zgarishiga moslashuvchan va tezkor javob berish, ta'lim va tarbiya jarayonining sifatini optimallashtiradigan naqsh va yo'nalishlarni aniqlash uchun amaliyotchi o'qituvchilar va tadqiqotchi o'qituvchilarning birgalikdagi sa'y-harakatlari talab etiladi.

Yaxshi tashkil etilgan pedagogik amaliyot jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy shakllanishi yanada faol kechishini ko'rsatdi. Chunki, doimiy ravishda ilg'or, tajribali o'qituvchilar bilan bo'lgan aloqa, ularning ijodiy ishlarini bevosita kuzatish, o'rganish, eng yaxshi tajribalarni egallashlari va o'zlashtirishlariga yordam beradi. Hozirgi davrda har bir o'qituvchi egallashi lozim bo'lgan eng muhim ko'nikmalardan biri darslarni pedagogik texnologiyalar asosida tashkil qilish va otkaza olish ko'nikmasidir. O'z tarkibiga ko'ra bu ko'nikma anchagina murakkabdir. Buning uchun: Talabalarni innovatsion faoliyatga tayyorlash va unga oid ko'nikma va malakalarni shakllantirish uchun avvalo o'quv - biluv faoliyatidan unumli foydalana bilish, talabalarni har bir fan o'qitilishida

pedagogik texnologiyalarni qo‘llay olish mahoratlarini egallab borishlariga erishish zarur.

Pedagogik faoliyatga texnologik jihatdan talabalarni tayyorlash talaba o‘quv mashg‘ulotlari davomida egallagan va amaliy mashg‘ulotlar, pedagogik amaliyotlar davomida mustahkamlab borish lozim bo‘lgan nazariy psixologik, pedagogik va metodik bilimlarni amalda ongli, ishonchli va muvaffaqiyatli qo‘llay olishiga ko‘p jihatdan bog‘liqdir.

Adabiyotlar:

1. Yo‘ldoshev Sh, Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent, -Fan, 2001 - yil.
2. Ishmuhammedov R, Abduqodirov A. Talimda innovatsion texnologiyalar. –Toshkent, - Fan, 2008 - yil.
3. Sharipova G. Musiqa o‘qitish metodikasi. TDPU, 2004 - yil.
4. Махмудова С. Инновацион ёндашув асосида умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларининг мусликий маданиятини шакллантириш технологиялари. –Т.: 2018. “Замонавий таълим”журнал. №8. 61-65 бет.
5. Махмудова С. Pedagogical and Professional Competences of Music Teaches in Educational Process. Eastern European Scientific Journal.Ausgabe 2-2018. ISSN: 2199-7977.(Germany).
6. Махмудова С. Shashmaqom A classic music of orient DIVA International Diplomat –(Mailing address : DIVA International Diplomat p/a Salle de Presse 1 Palais des Nations 1211 Geneva 10. E-mail: mailto:maritfosse21@gmail.com. №2, 201840-43.

РЕЗЮМЕ

Maqolada musiqa o‘qituvchilarini ma’anaviy-ma’rifiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion texnologiyalarini nazariy va amaliy asoslari yoritib berilgan. Shuningdek, musiqa o‘qituvchisini amaliy faoliyatiga tayyorlash bo‘yicha ularning egallashi lozim bo‘lgan zarur bilim, ko‘nikma, malakalari haqidagi tushunchalar tahlil qilingan.

РЕЗЮМЕ

В статье освещены теоретические и практические основы инновационных технологий подготовки учителей музыки к духовно-просветительской деятельности. Также проанализированы понятия о необходимых знаниях, умениях, навыках, которыми они должны обладать для подготовки учителя музыки к практической деятельности.

SUMMARY

The article highlights the theoretical and practical foundations of innovative technologies for preparing music teachers for educational and educational activities. Also, the concepts of the necessary knowledge, skills, qualifications that they must acquire in order to prepare the music teacher for his practical activities are analyzed.